

Was de aal maar aaiibaar

Paling op de nieuwe viswijzer donkerrood gekleurd

TEKST: Harry de Wilt

FOTOGRAFIE: Jan Kamman, Good Fish Foundation en Ron Offermans

De aal wordt ernstig in zijn voortbestaan bedreigd en staat daarom als donkerrood in de nieuwe Viswijzer.

Ondanks de maatregelen die tot nu toe zijn genomen gaat het met de aal nog steeds bergafwaarts. Volgens Magreet van Vilsteren van de Good Fish Foundation kan een broodje paling niet meer.

Sinds de paling op de Viswijzer is 'gepromoveerd' naar donkerrood is een discussie over het consumeren van deze bijzondere vissoort noodzakelijk. Een discussie die op basis van steekhoudende argumenten dient te worden gevoerd.

Good Fish Foundation

De visserij- en aquacultuurexpert Magreet van Vilsteren (ir. zoötechniek, Wageningen) heeft samen met Christien Absil en Maud Veraar de Good Fish Foundation (GFF) opgericht. Deze organisatie heeft in 2014 de publicatie van VISwijzer overgenomen van Stichting De Noordzee. GFF is de advieswijzer in een nieuw jasje aan

het steken en trekt haar research en actiewerk gaandeweg breder en internationaler. De vanuit Veenendaal, onder de rook van Wageningen, opererende stichting heeft de paling ook in de nieuwste editie van de VISwijzer weer donkerrood gezet, oftewel: 'Consumptie vermijden'. Donkerroder bestaat niet; één stadium verder opschalen en het wordt zwart, maar dan in de vorm van een iets te dik lijntje bij de familieberichten.

Historisch dieptepunt

Als we nog even wachten, is de paling verdwenen. Ook de GFF kan met milieuorganisaties als Greenpeace, WNF, Natuurmonumenten – en Sportvisserij Nederland – niet

anders concluderen, op basis van onder andere de rapporten van ICES (International Council for the Exploration of the Sea). Dezelfde rapporten op basis waarvan de commerciële palingsector bij monde van stichting DUPAN (Duurzame Palingsector Nederland) claimt dat het allemaal wel meevalt: 'Palingstand beter dan gedacht'. "Ja, wanneer de intrek van glasaal, die idealiter index 100 zou moeten zijn, in een bepaald jaar stijgt van 1 naar 1,1 dan kun je zeggen dat de intrek met 10 procent is toegenomen", pareert Margreet van Vilsteren. "En als er vorig jaar slechts één glasaal introk, maar dit jaar zijn het er twee, dan kun je zelfs stellen dat het is verdubbeld."

De intrek van glasaal zat in 2015 op een historisch dieptepunt, constateerde Imares op basis van bijna 500 kruisnet-trekken in april en mei bij Den Oever.

Vergeleken met de periode 1960 - 1980 is de gemiddelde intrek bij Den Oever over de jaren 1990 - 2015 met circa 95% gedaald! Imares onderzoekt dit daar al sinds 1938.

DUPAN erkent dat 2015 een dieptepunt was, maar haalt er het koude voorjaar bij en oppert dat de Noordzee-index (het totaal van meetpunten rond de Noorzeekusten) in 2015 de derde hoogste stand in de laatste 12 jaar had. Men erkent echter eveneens dat het al decennia bergafwaarts gaat, en dat het de laatste 5 jaar (gemiddeld) weliswaar iets beter gaat maar zeker nog niet goed is. Bij de oplossingen blijft DUPAN echter steken bij: 'de problemen die paling ondervindt op zijn weg van en naar zee'.

Oorzaak onbekend

"Natúúrlijk zijn gemalen, waterkrachtcentrales en sluisen een enorme factor", beaamt Van Vilsteren. "Maar of dat de

hoofdrede is dat de palingstand zo is ingeklapt, is helemaal niet bekend. Simpelweg omdat we de oorzaak of oorzaken niet kennen. DUPAN beroept zich op palingdeskundige Willem Dekker (visserijbioloog bij de Zweedse Lantbruksuniversiteit SLU). In zijn tijd bij Imares is hij door de sector compleet verguisd geweest, maar hij is weer in

beeld. Dekker stelde vorig jaar in een bijdrage in *Visionair* saillant genoeg dat het uitzetten van ruim drie miljard glasalen in Europa tussen de jaren zestig en midden jaren tachtig geen effect heeft gehad op de populatie volwassen alen. "Waar ze zijn uitgezet zal de productie zeker zijn toegenomen, maar aan het totaal heeft het maar weinig toegevoegd", aldus Dekker. Volgens hem is wetenschappelijk aangetoond dat glasaaluitzet al 175 jaar geen effect heeft op de populatie volwassen alen.

Van Vilsteren: "Wat we daarnaast zeker weten, is dat ICES elke oorzaak van mortaliteit onder paling ten strengste afraadt. En vangst door de beroepvisserij is volgens mij toch echt mortaliteit."

Wat we ook zeker weten, is dat de Europese paling (*Anguilla Anguilla*) op de rode lijst van de IUCN als 'ernstig bedreigd' staat.

Big money

Was de paling maar aaibaar en niet zo lekker, is de realiteit waar de GFF tegen opbokst. "En werd er maar niet zoveel aan verdiend: beroepsvissers, handel, retail, horeca en zelfs adviesbureaus. Paling is big money. Een visser krijgt minstens vier keer zo veel per kilo als voor kweekzalm. Telers kopen glasaal in Frankrijk en Spanje voor rond de 100 euro per kilo. Als ICES er niet voor had gezorgd dat glasaal niet meer naar China geëxpor-

"Geen enkele ngo die onafhankelijk wordt gefinancierd, denkt dat de herstelplannen voor het palingbestand kunnen worden gerealiseerd via de consumptie van paling"

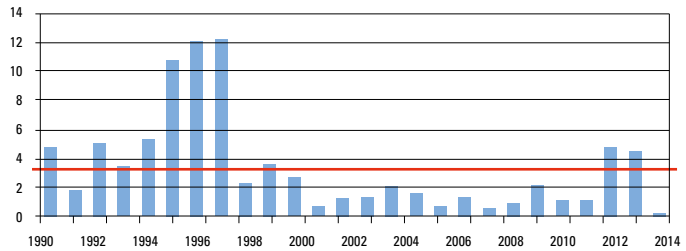
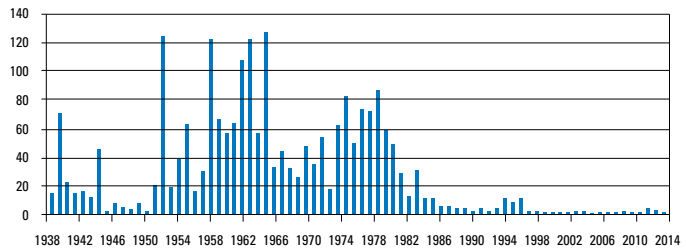
Migratiebelemmeringen in de vorm van stuwen en visonvriendelijke gemalen staan het herstel van aal mede in de weg.

De oprichters van de Good Fish Foundation: Margreet van Vilsteren (l), Chritien Absil (m) en Maud Veraar (r).

Historisch dieptepunt

De intrek van glasaal, jonge paling, bereikte begin 2015 een historisch dieptepunt. Er werden in Den Oever (NH) minder glasaaltjes gevangen dan sinds Imares hiermee op deze plaats in 1938 is begonnen. Op de index scoorde de vangst (in de periode april-mei 2015) een dramatische 0,2. Ter vergelijking: tussen 1990 en 2015 was de gemiddelde index 3,5, doch ook vooral dankzij drie 'pieken' in de jaren 1995 tot en met 1997 (index 11 – 12+). Tussen 1974 en 1981 was er een nog betere piek, met indexwaarden tussen 50 en ruim 80. Begin 2015 ving Imares met 480 kruisnettrekken in totaal 115 glasalen. Zoals grafiek 1 laat zien, waren er altijd wel grote verschillen. Maar als de gemiddelde intrek over de jaren 1990-2015 (3,5) wordt vergeleken met de periode 1960 -1980 (index = 64), bedraagt de daling circa 95%.

De grafiek laat zien dat er met betrekking tot de intrek van glasaal vanaf 1938 altijd extreme fluctuaties zijn geweest, maar ook dat het vanaf begin jaren tachtig wel een dramatische trend is geworden. Omdat op de bovenste grafiek de waarden na 1990 slecht afleesbaar zijn, geeft de onderste de periode 1990-2015 aan op een andere schaal (1:14).

teerd mag worden, lag de prijs nog hoger. Mogelijk rond de 500 euro, net als de voorgaande jaren.”

“Ik ben helemaal niet tegen de visserij of visconsumptie, niemand bij de Good Fish Foundation. We zijn geen dogmatische anti's of zo”, benadrukt Margreet van Vilsteren. Op de dag van het Visionair-interview heeft zij zelf thuis vis op het menu staan.

De GFF voert campagne tegen de handel in vis waar een luchtje aan zit; hetzij rondom de soort of vanwege de manier van vangen of kweken. In vergaderingen of seminars met de sector –nu nog vooral de supermarktketens, maar in de toekomst ook meer visdetailisten en horecakan zij bovendien voordeel van de twijfel putten uit haar werk voor de Federation of European Aquaculture Producers. Haar core business daar komt vanuit haar specialisme: visteelt.

Gesubsidieerde marketing

De discrepantie tussen de noodsituatie van de paling en de kromme argumentatie van de palinglobby alsmede de huidige praktijk is zó evident –en kolossaal– dat Van Vilsteren soms tegen onmacht aanzit wanneer zij probeert om het goed te duiden, of om de zaken weer in het juiste perspectief te zetten. Dat heeft niets met verbale kwaliteiten te maken, maar alles met haar geëngageerdheid. En met hoe stuitend de discussie in haar ogen verloopt. Dat begint al met de kweek.

“Terwijl elke kweekpaling een uit het wild weggevangen jonge paling is, die in een bassin is vetgemest, denkt de consument: ‘Kweekvis, duurzaam’. Die ziet zalm- of forellenfarms. Afstrijken, hom, kuit, spateltje er doorheen en

bijvoeren maar. ‘De consument’ weet niet dat je paling nog steeds niet op een duurzame manier kunt kweken, en dat gaat de sector hem niet vertellen. Hoewel een opgekweekte glasaal nooit voor nageslacht zal zorgen, laat DUPAN zich wel voorstaan op de campagne om glas- en pootaal in Nederlandse wateren uit te zetten. De beroepsvisserij draagt één euro per kilo verkochte paling af in een fonds dat verder wordt gevoed met EU-subsidie. Van de subsidie die DUPAN van Nederland krijgt, nu het Productschap is verdwenen, is tien procent bedoeld voor voorlichting. Hun boodschap naar het publiek luidt echter: ‘consumeer paling, want dan doe je tenminste iets’. Zo gebruiken zij voorlichtingssubsidie, overheidsgeld, voor hun marketing. Maar de uitzetsubsidie bestond voordien ook al. Negentig procent van de consumptiepaling is vetgemest in bassins. De resterende tien procent wordt in vrije wateren gevangen. Daar zit dus ook uitgezette herstelglasaal tussen. Laten we dan toch in ieder geval van die tien procent afblijven en onbedoelde bijvangst meteen terugzetten.

Kust en Zee is de enige organisatie die met DUPAN samenwerkt maar dan als mediator. Geen enkele ngo die onafhankelijk wordt gefinancierd en op basis van wetenschappelijke feiten adviseert, is van mening dat de herstelplannen voor het palingbestand van DUPAN gerealiseerd kunnen worden via de consumptie van paling. Als dat werkte, zouden wij het direct omarmen. In theorie klopt het, maar het werkt niet wanneer het bestand zó is gedecimeerd –zelfs bijna is uitgestorven– dat de internationale wetenschap zegt: ‘alle mortaliteit stoppen’. DUPAN ontkent simpelweg wetenschappelijk advies en gooit daar zijn eigen argumenten tegenaan.”

Spaanse glasaal

Het is volgens Van Vilsteren niet bekend, of de in Nederland uitgezette importglasaal, in Zuid-Frankrijk of Spanje gevangen, ooit naar de Sargassozee zal terugkeren om te paaieren. “Je verstoort een proces en het is misschien wel een genetisch andere slag dan de ‘Nederlandse’ paling, of bijvoorbeeld de ‘Ierse’. Het is niet bewezen dat uitzetten helpt om de populatie te doen groeien, dus of het de trek naar de Sargassozee bevordert. Als DUPAN effectief glasaal wil uitzetten, waarom dan niet in Spanje kopen en daar ook uitzetten? Dankzij het warme klimaat bereiken ze daar bovendien al na zeven jaar het stadium van geslachtsrijpe schieraal, tegenover minstens vijftien jaar in Nederland.” Zij levert het antwoord er zelf bij: “Het is gewoon een mediashow. We weten nog veel te weinig van de paling, inclusief de oorzaken van zijn dramatische teruggang. Natuurlijk; wegvangen en kunstmatige hindernissen tijdens de in- en de uittrek, daar is geen discussie meer over. Maar we weten niet in welke mate die verantwoordelijk zijn. Zijn het verder parasieten? Of misschien dioxine? Paling slaat als vette vis veel dioxine op, en als dat vet tijdens de zware tocht naar de Sargassozee wordt aangesproken, komt de dioxine vrij. Het is niet bekend hoe dat doorwerkt in de kwaliteit van hom en kuit. Ook kennen we het effect van de plastic soup niet. Waar bevindt die zich in de waterkolom en op welke diepte zwemt de glasaal?”

Nog een commissie

De eerder geciteerde visserij- en aquacultuurexpert vindt zich ook op over het overheidsklimaat rond het palingdossier, zowel in Den Haag als in Brussel. Het EU-beleid zegt: ‘40 procent van de oorspronkelijke populatie moet vrij kunnen migreren naar de Sargassozee’. Een Nederlandse commissie heeft de streefwaarde bepaald en daar kwam de visstand niet aan. DUPAN vocht dit aan en er kwam weer een nieuwe commissie. Zo hebben we al drie commissies gehad om het streefbeeld te bepalen dat aantoonbaar niet te halen is. Ondertussen ben je weer drie jaar verder. Bovendien heeft Europa geen tijdslimiet gezet op het bereiken van de streefwaarde. Waarom is er toch zoveel discussie?”, zegt Van Vilsteren met de bijbehorende gesticulatie van onmacht, om ook hier zichzelf te antwoorden. “De awareness over paling is in Nederland ver te zoeken; hij is niet aambaar.”

Naakte wetenschap

Ook al kennen we de oorzaken niet goed, de naakte wetenschap is dat de palingstand dramatisch laag is, voldoende om het sein op donkerrood te zetten. En, vindt Van Vilsteren, om het V-woord te gebruiken: vangststop. “Alle visserij stoppen, hier en daar. Begin ermee om de glasaal niet meer in Frankrijk en Spanje af te vangen, maar hem ongehinderd de Zuid-Europese rivieren te laten opzwellen. Dat betekent stuwen passeerbaar maken en waterkrachtcentrales verwijderen of voorzien van visveilige geleidingssystemen. Maar ook beseffen dat de huidige beroepsvisserij op aal zo niet kan doorgaan. Uiteraard moet je dan de beroepsvisserij uitkopen, ook al zijn ze misschien niet de hoofdoorzaak. Een deel van de beroepsvissers kun je de werkzaamheden op het water laten verrichten, door hen in de uittrekperiode (september tot en met december) paling over de dijk te laten zetten, naar zee. Dat doet de sector nu ook wel, maar niet in combinatie met een totaal vangstverbod. Zij kunnen de paling actief aan de landkant vangen, en weten precies welke vis inderdaad naar zee wil en welke nog niet. Zo blijft ook de ervaring behouden.”

Politiek

De Projectgroep Aalherstel maakt zich onder voorzitterschap van Jan Terlouw belangeloos sterk voor de paling. Leden zijn het WWF, de Unie van Waterschappen, Greenpeace, Sportvisserij Nederland, De Good Fish Foundation, Stichting de Noordzee, Ravon en Natuurmonumenten. Er loopt momenteel geen overleg- of discussieronde tussen deze samenwerkende palingrangers en de overheid; tripartite evenmin. Geen reddingsactie of iets dergelijks. Wat echter niet wegneemt dat het ministerie van EZ zeer toegankelijk is, benadrukt Van Vilsteren. Het is een beetje een windstilte waarin de sector zich zo kan manifesteren –en zo kan ‘voorlichten’– als men nu doet.

“Als de beroepsvisserij wordt uitgehold, vrezende dat zij de volgende zijn. Zolang de paling een ‘dossier’ is, een probleem, is hij voor veel mensen interessant”, betoogt zij, om met een veelbetekenende blik het woord ‘subsidiepotjes’ toe te voegen. “Niet interessant wanneer hij uitgestorven is, en als er genoeg van zwemmen, is er ook niet veel advies- of onderzoekswerk meer nodig. De politiek wil de beroepsvisserij helemaal niet uitkopen, of is ‘voor de mensen’. Die wil liever koud saneren; je hoeft immers maar vier jaar vooruit te kijken. Niemand heeft er belang bij om de paling te redden. Niemand. En ik krijg geen rooie cent voor mijn mening over de paling hoor! Hij kost ons alleen maar geld.”

“Het is een moeilijk dossier”, zegt Margreet van Vilsteren. “Maar ook mooi en ongelooflijk interessant!”

V

Beroepsvissers kunnen een bijdrage leveren door aal over de dijk te zetten, maar dan wel in combinatie met een vangstverbod.

